

Sygn. akt I UK 293/16

POSTANOWIENIE

Dnia 26 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z odwołania R. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Ł.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 kwietnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 15 lipca 2015 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 14 października 2014 r. oddalił odwołanie R. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Ł. z dnia 24 kwietnia 2014 r., którą organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w związku z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z uzasadnieniem, że do stażu pracy w warunkach szczególnych nie zaliczono wnioskodawcy żadnego okresu pracy.

Sąd pierwszej instancji ustalił m.in., że od 17 czerwca 1974 r. do 10 lutego 1986 r., wnioskodawca świadczył pracę w S. [...] w W., w Punkcie Usługowym w K., później w Punkcie Usługowym w W., gdzie zajmował stanowisko kierowcy ciągnika.

S. [...] w W. w tym okresie była zakładem pracy związanym z szeroko pojętą działalnością na rzecz rolnictwa, począwszy od usług sprzętowych dla rolników, poprzez usługi przewozowe na rzecz podmiotów związanych z rolnictwem. Spółdzielnia posiadała swoje punkty usługowe rozsiane po okolicznych wioskach, w tym w K. i w W.. Skarżący był traktorzystą i wykonywał wszystkie czynności przypisane do tego zawodu i stanowiska. Początkowo, jego zatrudnienie było sezonowe, w zależności od potrzeb. W okresie od wiosny, już od marca, do jesieni, niekiedy do listopada, praca odwołującego i innych traktorzystów, polegała na świadczeniu usług polowych na terenie wsi, a to w postaci wszelkich orek i podorywek, usług chemizacyjnych, tj. prac przy opryskach, rozsiewaniu nawozów, wapnowaniu pól. Zdarzały się prace typowo transportowe, np. przy transporcie wapna z M.. Ubezpieczony nie wykonywał zawodu kombajnisty. Praca w okresie zimowym, od grudnia do lutego, polegała na wykonywaniu przewozów transportowych na rzecz różnych podmiotów, najczęściej na rzecz rejonu dróg publicznych przy wożeniu kruszywa na drogi i odśnieżaniu, wożeniu wapna z M., pasz do C., wszelkich usług przewozowych na rzecz G. w W..

Od 11 lutego 1986 r. do 31 grudnia 1991 r., ubezpieczony świadczył pracę w Urzędzie Gminy w W. - Zakładzie Usługowo Gospodarczym w charakterze kierowcy ciągnikowego. Pomocnicza jednostka organizacyjna Urzędu Gminy w W. zajmowała się naprawą dróg, utrzymaniem wodociągów, wszelkimi remontami na potrzeby gminne. Posiadała maszyny drogowe, samochody ciężarowe i dostawcze, trzy ciągniki z przyczepami. Ciągniki używane były do transportu na potrzeby wykonywanych prac budowlano - remontowych. Wnioskodawca, jako kierowca ciągnika, transportował kruszywo, szlakę na budowę dróg, materiały budowlane na gminne budowy, wywoził nieczystości do gminnej oczyszczalni. Zimą zaś, odśnieżał drogi, posypywał je solą i piaskiem.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd Okręgowy uznał odwołanie za nieuzasadnione. Wskazując na treść art. 32 i art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z § 1 - 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub

szczególnym charakterze, zważył, że wnioskodawca nie legitymuje się wymagany co najmniej 15 - letnim okresem pracy w warunkach szczególnych.

Sąd pierwszej instancji uznał, że jedynie, praca świadczona od 11 lutego 1986 r. do 31 grudnia 1991 r. w rozmiarze 5 lat 10 miesięcy i 20 dni, kiedy to ubezpieczony świadczył pracę w Urzędzie Gminy w W. Zakładzie Usługowo Gospodarczym w charakterze kierowcy ciągnikowego w transporcie może być za taką uznana. Natomiast będąc zatrudnionym w Spółdzielni [...] w W., od 17 czerwca 1974 r. do 10 lutego 1986 r., R. M. nie wykazał, iżby cały czas wykonywał pracę uznaną wg załącznika do powołanego rozporządzenia Rady Ministrów za pracę w warunkach szczególnych - stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Jedynie, wykonywana sporadycznie, wyjątkowo, sezonowo, praca kierowcy ciągnikowego polegająca na przewożeniu kruszywa, wapna, świadczeniu usług przewozowych na rzecz GS - u, mogła mieć taki charakter, ale wnioskodawca, poprzez wskazane przez siebie dowody, udowodnił sądowi, że nie wykonywał jej w pełnym wymiarze czasu pracy, w sposób ciągły i stały. Udowodnił natomiast, że w omawianym okresie, przede wszystkim był kierowcą ciągnika, wykonującym usługi w rolnictwie.

W ocenie Sądu pierwszej instancji na takie traktowanie omawianej pracy traktorzysty w rolnictwie nie pozwala prawidłowa wykładnia stosowanego prawa materialnego, bowiem istotne znaczenie ma rodzaj powierzonej pracy w powiązaniu z branżą, w której praca na stanowisku traktorzysty była przez ubezpieczonego wykonywana. W konkluzji, zdaniem Sądu, nie można przyjąć, że świadczenie pracy na stanowisku traktorzysty, niezależnie od branży, w której praca ubezpieczonego była wykonywana, w rolnictwie, a nie w transporcie i łączności, skutkuje szkodliwością, pozwalającą na zaliczenie całego okresu pracy w S. [...] w W. jako uprawniającego do nabycia emerytury w obniżonym wieku. Tylko okresy pracy traktorzysty w S. [...] wykonywane w transporcie od grudnia do lutego każdego roku mogą być potraktowane za wykonywane w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 15 lipca 2015 r. oddalił apelację wnioskodawcy od powyższego wyroku Sądu pierwszej instancji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, spór sprowadza się do prawidłowej wykładni prawa materialnego odnośnie możliwości zakwalifikowania do pracy w

szczególnych warunkach pracy wykonywanej przez ubezpieczonego w S. w W. od 17 czerwca 1974 r. do 10 lutego 1986 r. Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy odnośnie prac wykonywanych w tym okresie przez ubezpieczonego nie były bowiem kwestionowane w apelacji, uznać je zatem należy za niesporne.

Sąd Apelacyjny zważył, że zgodnie z art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) ubezpieczeni urodzeni, jak wnioskodawca, po dniu 31 grudnia 1948 r., uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 tej ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz mają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym stanowi art. 27 ustawy, tj. 25 lat dla mężczyzn (wnioskodawca udowodnił 26 lat, 4 miesiące i 26 dni). Niezbędnym warunkiem jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (wnioskodawca nie przystąpił do OFE). Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) winien też wykazać co najmniej 15 lat pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wymienionych w załączniku do przedmiotowego rozporządzenia. Zgodnie natomiast z wykazem A, stanowiącym załącznik do cyt. rozporządzenia w dziale VIII zatytułowanym „transport” pod poz. 3 wskazano stanowisko kierowców ciągników.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny co do prac jakie ubezpieczony wykonywał w spornym okresie, niekwestionowany przez apelującego, jest następujący: wnioskodawca od 17 czerwca 1974 r. do 10 lutego 1986 r. świadczył pracę w S. [...] w W., w Punkcie Usługowym w K., później w Punkcie Usługowym w W., gdzie zawsze zajmował stanowisko kierowcy ciągnika. Był traktorzystą i wykonywał wszystkie czynności przypisane do tegoż zawodu i stanowiska. W okresie od wiosny, tj. od marca, do jesieni, tj. niekiedy do listopada,

praca odwołującego, polegała na świadczeniu usług polowych na terenie wsi w postaci orki, podorywek, usług chemizacyjnych, tj. prac przy opryskach, rozsiewaniu nawozów, wapnowaniu pól. Były to prace wykonywane na polach. Zdarzały się również prace typowo transportowe, a to przy transporcie wapna z M.. Praca w okresie zimowym, tj. od grudnia do lutego, polegała natomiast na wykonywaniu przewozów transportowych na rzecz różnych podmiotów, najczęściej na rzecz rejonu dróg publicznych przy wożeniu kruszywa na drogi i odśnieżaniu, wożeniu wapna z M., pasz do C., wszelakich usług przewozowych na rzecz G. w W..

W ocenie Sądu Apelacyjnego, spór w niniejszej sprawie ogranicza się do odpowiedzi na pytanie, czy w ustalonym powyżej stanie faktycznym można zaliczyć wnioskodawcy do pracy w szczególnych warunkach wykonywane przez niego w S. [...] prace połowę na stanowisku kierowcy ciągnika, czyli prace wykonywane od marca do listopada każdego roku. Nie ma bowiem przeszkód, aby zaliczyć prace transportowe wykonywane w okresie od grudnia do lutego mimo że ubezpieczony pracował w spółdzielni rolniczej, a nie w przedsiębiorstwie transportowym. Transport jest działem gospodarki, związanym z przemieszczaniem ludzi i ładunków w przestrzeni przy wykorzystaniu odpowiednich środków transportu. Transport, w szczególności transport towarowy, jest przy tym ściśle powiązany z pozostałymi działami gospodarki, przy czym niejednokrotnie jest on wykonywany nie tylko przez podmioty gospodarcze (przedsiębiorstwa, firmy), których przedmiotem działalności są wyłącznie usługi transportowe, i które z tego powodu nie są przyporządkowane do tego właśnie działu gospodarki. Prace kierowców ciągników w transporcie wymienione są w dziale VIII, poz. 3. Skoro więc skarżący wykonywał w tym okresie de facto prace w transporcie, to nie ma przeszkód aby zakwalifikować je jako prace wykonywane w warunkach szczególnych, choć niewątpliwie S. [...] nie jest przedsiębiorstwem transportowym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, LEX; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2014 r., II UK 368/13, LEX).

W ocenie Sądu Apelacyjnego brak jednak podstaw prawnych do zakwalifikowania okresu, w którym wnioskodawca wykonywał prace polowe, czyli od marca do listopada każdego roku, jako prac wykonywanych w warunkach

szczególnych, bowiem nie były to prace wykonywane w transporcie. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13, LEX nr 1467147, że wymienienie w wykazie A, dziale VIII, pod pozycją 3 prace kierowców ciągników i kombajnów nie oznacza, że należy uznać za pracę w szczególnych warunkach kierowanie tymi pojazdami przy jakichkolwiek zadaniach, a nie tylko transportowych. Prace uznane za wykonywane w warunkach szczególnych bez względu na miejsce i rodzaj zostały bowiem wymienione w dziale XIV wykazu A zatytułowanym "prace różne". Inne działy wykazu obejmują wymienione w nich prace w powiązaniu z rodzajami zakładów pracy lub ich częściami. Nie można uznać, że praca kierującego ciągnikiem jest zawsze pracą "w transporcie", nawet jeżeli kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika typowe prace polowe. Umieszczenie stanowisk traktorzysty i kombajnisty w dziale VIII w transporcie i łączności, mimo ujęcia ich odrębnie od pracy kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów i pojazdów specjalistycznych, łączy szkodliwość tejże pracy nie z faktem prowadzenia tychże pojazdów, lecz z faktem prowadzenia tychże pojazdów przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i łączności i obciążeń psychofizycznych związanych z uczestniczeniem takich pojazdów w ruchu publicznym. Obciążeń, których nie ma, jak uznał ustawodawca, przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, gdzie dominują prace polowe.

Sąd uznał, że w okolicznościach przedmiotowej sprawy uprawnione jest stanowisko Sądu I instancji, że praca wykonywana przez odwołującego w okresie od marca do listopada każdego roku poczynając od 1974 (tu od 17 czerwca 1974 r.), a kończąc na 1986 r. nie była pracą w szczególnych warunkach wymienioną w wykazie A, dział VIII, poz. 3, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. Wnioskodawca wykonywał bowiem w prace polowe, a jedynie sporadycznie zdarzały się prace transportowe. W związku z tym uwzględniając jedynie niewielki zakres wykonywanych przez wnioskodawcę usług transportowych, słuszne jest stanowisko, że wnioskodawca w spornych okresach nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu, pracy wymienionej w dziale VIII, poz. 3 (ani żadnym innym). Tym samym zaaprobować należy stanowisko Sądu Okręgowego, że wnioskodawca nie spełnił wszystkich

warunków wymienionych w art. 184 w/w ustawy uprawniających do przyznania mu prawa do emerytury. Uwzględniony bowiem przez Sąd Okręgowy okres pracy w warunkach szczególnych wynosi 5 lat 10 miesięcy i 20 dni. Brakujący okres, to 9 lat, 1 miesiąc i 10 dni, a po uwzględnieniu 3 miesięcy w okresie od 1974/1975 do 1985/1986 - do zakończenia zatrudnienia, czyli łącznie 2 lata 11 miesięcy i 10 dni, to okres 8 lat i 10 miesięcy.

Sąd stwierdził, że stanowisko Sądu Apelacyjnego w [...], co do braku podstaw prawnych do zakwalifikowania prac polowych świadczonych przez traktorzystów jako prac wykonywanych w warunkach szczególnych jest utrwalone. Znalazło ono bowiem wyraz w wyrokach: z dnia 3 marca 2015 r. w sprawie III AUa 713/14, z dnia 17 kwietnia 2015 r. w sprawie III AUa 722/14, z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie III AUa 862/14, z dnia 5 maja 2015 r. w sprawie III AUa 979/1, z dnia 12 maja 2015 r. w sprawie III AUa 922/14 - Internetowy Portal Orzeczeń Sądu Apelacyjnego w [...]).

Ubezpieczony zaskarżył w całości powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] skargą kasacyjną, którą oparł na naruszeniu prawa materialnego, tj. art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227) oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), polegającego na błędnej interpretacji, poprzez przyjęcie, że praca skarżącego na stanowisku kierowcy ciągnika w S. [...], wykonywana w okresie od marca do listopada, przy pracach polowych i nieodłącznie z tym związanym transporcie np. produktów rolnych, nawozów, zbóż, środków ochrony roślin, materiału siewnego itp. nie jest pracą wykonywaną w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze.

Wskazując na powyższe wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, a następnie, mając na uwadze naruszenie prawa materialnego, o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty, zgodnie z żądaniem apelacji poprzez uwzględnienie wniosku zainteresowanego w przedmiocie zaliczenia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu wykonywania pracy w S. [...] w całości ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do

ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ubezpieczony uzasadnił rozbieżnością w orzecznictwie sądów, przytaczając sygnatury orzeczeń sądów apelacyjnych i sądu okręgowego zawierających, zdaniem ubezpieczonego, odmienne, niż zaskarżone niniejszą skargą kasacyjną, rozstrzygnięcia, korzystne dla ubezpieczonych, w stanach faktycznych takich samych jak w sprawie niniejszej. Podniósł, że orzeczenie Sądu Najwyższego będzie miało „fundamentalne znaczenie dla olbrzymiej grupy ludzi zatrudnionych na stanowisku - kierowca ciągnika, w szczególności w czasach rozkwitu funkcjonowania spółdzielni kółek rolniczych, którzy obecnie są w wieku okołoemerytalnym, a ich zakłady pracy w większości nie istnieją.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3), lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Należy podkreślić, że Sąd Najwyższy w ramach tzw. przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2008 r., II PK 15/08, LEX nr 490359).

Ubezpieczony uzasadnił wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej na rozprawie potrzebą wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sadu Najwyższego, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej

wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepublikowane).

Przez rozbieżność w orzecznictwie sądów, uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), należy rozumieć istnienie zróżnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawne, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych (np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, niepublikowane).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ubezpieczony ograniczył się do przytoczenia sygnatur czterech orzeczeń Sądu Apelacyjnego w [...] oraz dwóch orzeczeń Sądu Okręgowego w O. i ogólnego stwierdzenia, że „analiza orzecznictwa w sprawach o takich samych lub bardzo zbliżonych stanach faktycznych wskazuje na istnienie sprzecznych rozstrzygnięć, opartych na tych samych przepisach prawa.”

Tymczasem w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania opartego na przyczynie przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest wystarczające przytoczenie spraw i oznaczających je sygnatur bez wykazania, że rozbieżność w orzecznictwie rzeczywiście występuje, że jest istotna i że wyraża się odmiennością rozstrzygnięć wydanych w takich samych lub bardzo podobnych okolicznościach faktycznych i prawnych. Nie jest w szczególności wystarczające przytoczenie samych, oderwanych od uzasadnienia tez orzeczeń Sądu Najwyższego, współcześnie często zresztą niebędących tezami urzędowymi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15).

Biorąc powyższe pod rozważę, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

l.n